

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและประเมินผล ตามสภาพจริง ซึ่งนำเสนอตามลำดับ ได้ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง

- 1.1 ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง
- 1.2 กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการประเมินตามสภาพจริง
- 1.3 การวัดผลและประเมินผล
- 1.4 การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง
- 1.5 วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริง
- 1.6 เกณฑ์การประเมินผลตามสภาพจริง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : แนวคิดและวิธีการ
- 2.2 การประเมินผู้เรียน : ประสพการณ์จากการปฏิบัติ

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการประเมินตามสภาพจริง

การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง กระบวนการ สังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีอื่นที่นักเรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบบุคคลเหล่านั้น การประเมินผลจากสภาพจริง จะไม่เน้น การประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้น การประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงาน ของนักเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติในสภาพจริง ของการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นการให้ความสำคัญกับพัฒนาการและ ความต้องการช่วยเหลือและการประสบความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน มากกว่าการประเมินผล การเรียนที่มุ่งให้คะแนนเป็นผลผลิต การประเมินแบบนี้จะมีความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลในเชิง คุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทาง การจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะกับ แต่ละบุคคลได้ (กรมวิชาการ , 2542 : 11)

การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นมิติหนึ่งในการประเมิน ที่ให้ความสำคัญทั้งกระบวนการประเมินและผลการประเมิน โดยกระบวนการประเมิน

(Evaluation Process) จะต้องเน้นใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายวิธีประกอบกัน สอดคล้องกับสภาพจริงหรือหลักการในการดำรงชีพของคน และถือเป็นส่วนหนึ่งของสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้หรือทักษะด้านนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและในอนาคตได้ ส่วนผลลัพธ์ของการประเมิน (Evaluation Product) หรือเกรดผลการเรียน หรือ ผลการตัดสินใด ๆ จะต้องสอดคล้องกับสภาพในการปฏิบัติจริง หรือสอดคล้องกับพฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หรือ อีกนัยหนึ่ง คือ ความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) และความตรงเชิงทำนาย (Predictive Validity) ซึ่งหมายความว่า ผู้ที่ได้รับระดับผลการเรียนในระดับสูง ๆ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต น่าจะประสบความสำเร็จในด้านนั้น ๆ สอดคล้องกับผลการประเมิน (สุพัทธ์ร์ พิบูลย์ , 2544 : 27-28)

การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง (Authentic Assessment) หมายถึง การวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานในสมอง หรือ การคิดและจิตใจของผู้เรียนอย่างตรงไปตรงมาตามสิ่งที่ผู้เรียนกระทำ โดยพยายามตอบคำถามว่า ผู้เรียนทำอย่างไรและทำไม จึงทำอย่างนั้น การได้ข้อมูลว่า “ เขาทำอย่างไร ” และ “ ทำไม ” จะช่วยผู้สอนได้ช่วยผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและการสอนของผู้สอน ทำให้การเรียนการสอนมีความหมายและทำให้เกิดความอยากเรียนรู้ต่อไป

การประเมินจากสภาพที่แท้จริงจะไม่เน้นการประเมินเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่จะเน้นการประเมินทักษะการคิดที่ซับซ้อนในการทำงานของนักเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา และการแสดงออกที่เกิดจากการปฏิบัติจริงในการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้กระบวนการสังเกต การบันทึกและรวบรวมข้อมูลจาก งานและวิธีการที่นักเรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจในการศึกษาถึงผลกระทบต่อดีเด็กเหล่านั้น เด็กจะเป็นผู้ค้นพบและผู้ผลิตความรู้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง รวมทั้งเน้นพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การประเมินจากสภาพที่แท้จริงจะแตกต่างจากการประเมินผลการเรียนหรือการประเมินเพื่อรับรองผลงาน เพราะเน้นการให้ความสำคัญกับพัฒนาการและความต้องการช่วยเหลือ และการประสบความสำเร็จของผู้เรียนแต่ละคน มากกว่าการประเมินผลการเรียนที่มุ่งให้คะแนนผลผลิตและจัดลำดับที่ แล้วเปรียบเทียบกับกลุ่ม การประเมินตามสภาพที่แท้จริงจะมีความต่อเนื่องในการให้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ในการนำมาใช้เป็นแนวทางจัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับ แต่ละบุคคลได้ (สุวิทย์ มูลคำ , 2542 : 22)

กล่าวโดยสรุปแล้ว การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล สารสนเทศ ของผู้เรียน ที่มีการเรียนรู้เกิดขึ้นจริงทุกด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และ ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

จากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แล้วนำมาประมวลใช้ตัดสินผลการเรียนรู้ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

2. กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการประเมินตามสภาพจริง

ในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับการประเมินตามสภาพจริงนั้น มีหลักการจัดการศึกษา การเรียนรู้ ความรู้ และการสอน ดังนี้

หลักการเกี่ยวกับการจัดการศึกษา มีดังนี้

1. เด็กมีความสามารถ กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้และเชื่อในสิ่งที่เรียนรู้
 2. การจัดเตรียมสร้างประสบการณ์ที่ดี จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถกำหนดทิศทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 3. เด็กสามารถสร้างความรู้อื่นได้ ถ้ามีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และการจัดสื่อที่มีความหมาย รวมทั้งในสถานการณ์ที่เป็นจริง
 4. เด็กจะมีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ด้วยอัตราที่แตกต่างกัน
 5. เด็กเล็ก ๆ ต้องการพัฒนาการพร้อมกันโดยรวมทั้งตัว
- หลักการเรียนรู้ มีดังนี้
1. การเรียนรู้จะเกิดจากประสบการณ์ไปสู่นามธรรมได้ โดยผ่าน
 - การสำรวจและไต่ถาม
 - การเพิ่มพูนสภาพแวดล้อม บรรยากาศแห่งการเรียนรู้
 - สภาพสังคมที่กระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน
 - ผู้ใหญ่เสริมสร้าง ชี้แนะ
 2. เมื่อเกิดการเรียนรู้แล้ว ย่อมเข้าใจลึกภายในจิตใจ
 3. การเรียนรู้มีความหลากหลายทางสติปัญญา (Multiple Intelligence) เช่น ทางภาษา คณิตศาสตร์ ดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอื่น ๆ
 4. การเรียนรู้ทั้งหมด จะมีพื้นฐานมาจากเด็กเล็ก ๆ
- หลักการแห่งความรู้ มีดังนี้
1. ความรู้เกี่ยวข้องกับรากฐานทางภาษา ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่ต่างกัน
 2. มีความรู้หลากหลายสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น
 3. ทั้งผลผลิตและกระบวนการ มีความสำคัญต่อการได้มาซึ่งความรู้
 4. กระบวนการแก้ปัญหา จะช่วยให้ความรู้คงอยู่มากกว่าการท่องจำ

5. ความรู้ใหม่ ๆ จะเสริมสร้างขึ้นต่อจากความรู้และประสบการณ์เดิม และจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล
6. ในสถานการณ์ที่มีความหมายต่อตัวนักเรียน จะช่วยเสริมสร้างความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
7. การเสริมสร้างพัฒนาความรู้ เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต
8. ไม่มีความรู้ใดที่จะอยู่คงที่ได้ จึงจำเป็นที่ทุกคนจะต้องแสวงหาเพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา

หลักการสอน มีดังนี้

1. ครูจะต้องมีการฝึกฝนทักษะการสอนเป็นพิเศษ โดยเฉพาะกับการสอนเด็กเล็ก ๆ โดยเปลี่ยนบทบาทจากผู้ออกความรู้ ไปเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนค้นพบความรู้และสร้างความรู้เอง
2. เป็นการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มากกว่าเน้นทักษะการท่องจำเนื้อหาสาระตามหลักสูตร
3. การสอนจะเน้นการฝึกฝนเป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่มเล็ก ๆ
4. การสอนจะต้องพัฒนาการค้นคว้า ศึกษาวิจัยความรู้ใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและพัฒนาการของการเรียนรู้
5. การสอนจะรับผิดชอบในการเสริมสร้างความรู้ในทุก ๆ สาขาวิชา
6. การสอนจะต้องยอมรับความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม และ วิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของเด็ก
7. การสอนและการประเมิน จะต้องดำเนินไม่ตัดแยกกัน เกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด (กรมวิชาการ , 2542 : 7-9)

สุพัตร์ พิบูลย์ (2544 : 7-18) กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง สรุปได้ดังนี้

ในการจัดการศึกษาทุกประเภท จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมาย (Objectives) เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน โดยทั่วไปจะมุ่งเน้น 3 ด้าน ตามแนวของ Benjamin S. Bloom คือ

1.1 ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) เป็นความสามารถทางสมอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้ทางด้านความรู้ ความคิด จำแนกเป็น 6 ระดับ จากต่ำไปสูง คือ ความรู้ ความจำ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การนำไปใช้ (Application) การวิเคราะห์ (Analysis) การสังเคราะห์ (Synthesis) การประเมินค่า (Evaluation)

1.2 ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) เป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวกับความรู้สึก และ จิตใจต่อสิ่งต่าง ๆ หรือ พฤติกรรมด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่ ความสนใจ ค่านิยม

เจตคติ การปรับตัว เป็นต้น จำแนกเป็น 4 ระดับ จากต่ำไปสูง คือ การรับรู้ (Receiving) การตอบสนอง (Responding) การสร้างคุณค่า (Valuing) การจัดระบบ (Organization)

1.3 ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นความสามารถในด้าน การปฏิบัติงาน อย่างใดอย่างหนึ่ง จำแนกเป็น 6 ระดับ จากต่ำไปสูง คือ การเลือกเลียนแบบ (Imitation) การทำตามแบบ (Manipulation) การทำอย่างถูกต้อง (Precision) การทำอย่างต่อเนื่อง (Articulation) การทำโดยธรรมชาติ (Naturalization) การทำจนเกิด ทักษะ (Skilling)

2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) ครูจะต้องเน้น การจัดประสบการณ์ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากหลายแหล่งประสบการณ์ ได้แก่ ในห้องเรียน ในโรงเรียน (จัดกิจกรรมชุมนุม) ที่บ้านและในชุมชน โดยยึดหลักการจัด คือ ใช้วิธีการที่หลากหลาย ให้เรียนจากหลายแหล่งการเรียนรู้ ผู้เด็กเป็นศูนย์กลาง เสริมสร้างชีวิตจริง ซึ่งครูจะต้องตระหนักและเข้าใจในสิ่งต่อไปนี้

2.1 มีความรู้และเข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.2 ตระหนักว่า การพัฒนาคนจะต้องพัฒนาทุกส่วน เพื่อความเป็นคนที่สมบูรณ์

2.3 ตระหนักว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ยากที่จะบรรลุ หากเน้นการเรียน

ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว

3. การวัดและประเมินผล (Evaluation) ครูจะต้องมีการวัดผลและประเมินผล ผู้เรียนให้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด ด้วยวิธีการและเครื่องมืออย่างหลากหลาย

วัด ไทยชนะ และคณะ (2545 : 76-77) กล่าวถึง กระบวนการจัดการเรียน การสอน โดยสรุปได้ว่า ในการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 นั้น จะต้องให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ด้วยเหตุผลดังนี้

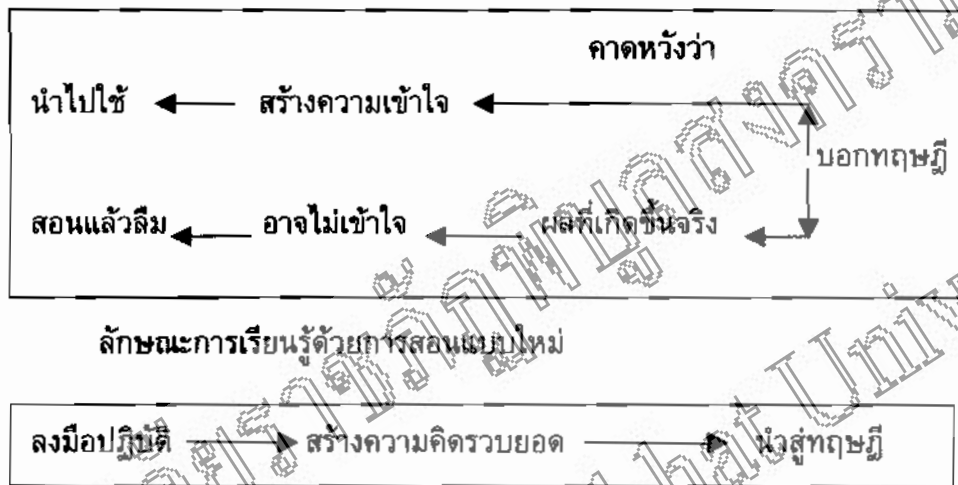
1. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการ และใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด มีความรู้สึกชื่นชมยินดีในผล การปฏิบัติของตนเอง สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน สังคม และส่วนรวม

2. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้จัดหรือครูผู้สอน ดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางด้านปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการ คุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ วางแผนการจัดกิจกรรม และ ประสบการณ์การเรียนรู้ อย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และทักษะการปฏิบัติ ส่งเสริม สนับสนุน

การนำความรู้ไปใช้ในแหล่งความรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และมีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

3. เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สนับสนุนการเรียนรู้มีส่วนร่วม โดย ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการ ของผู้เรียน หาวิธีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในสถานศึกษา ให้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสนับสนุนด้านทรัพยากรการลงทุน เพื่อการศึกษา พร้อมทั้ง ดูแลตรวจสอบกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง เป็นการพัฒนาการสอนจากแบบเก่า สู่การสอนแบบใหม่ ดังนี้



ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบใหม่

แผนภูมิ 1 ลักษณะสภาพการเรียนรู้ด้วยการสอนแบบเก่าและแบบใหม่

ดังนั้น ลักษณะสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริง จึงเป็นดังนี้

1. เป็นการจัดการเรียนการสอนให้มีภาคปฏิบัติในชีวิตจริง สามารถถ่ายโยงไปสู่ สถานการณ์ใหม่ได้
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดและการปฏิบัติอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน จะทำ ให้ผู้เรียนมุ่งมั่นทำผลงานให้สำเร็จ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากคิด อยากทดลอง และปฏิบัติด้วย ภารกิจหนักปัญหาที่ท้าทาย ย้ายและเป็นไปได้จริง
3. เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแนวทางของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ
4. ส่งเสริมให้นำความรู้จากหลายเนื้อหา และหลายวิชามาประยุกต์ใช้ (กรมวิชาการ , 2543 : 3 -4)

กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผล ที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน

กิจกรรมการเรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ชุมชนชาติ และเทคโนโลยี ผู้เรียน ได้ค้นคว้า ทดลองฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียน ได้ฝึก วิธีคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการ และสามารถแสดงออกได้ชัดเจน มีเหตุผล

ครูมีบทบาทปลูกเร้าและเสริมแรงศิษย์ในทุกกิจกรรม ให้ค้นพบคำตอบ และแก้ปัญหา ด้วยตนเอง รวมทั้งการร่วมทำงานเป็นกลุ่ม จัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ความมีวินัย รับผิดชอบ ในการทำงาน ผู้เรียนโอกาสฝึกการประเมินและปรับปรุงตนเอง ยอมรับผู้อื่น สร้างจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลก

การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา เกิดขึ้นได้ในหลายระดับ ทั้งในตัวผู้เรียน ในห้องเรียน และนอกเหนือไปจากห้องเรียน ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ ความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน ซึ่งการเรียนรู้ควรได้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและสอดคล้องกับ การดำรงชีวิต

ครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้วางแผนขั้นต้น ทั้งเนื้อหา และ วิธีการแก่ผู้เรียน จัดบรรยากาศให้อื้อต่อการเรียนรู้ และช่วยชี้แนะแนวทางแสวงหาความรู้ที่ถูกต้องให้แก่ ผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ต้องได้รับการสนับสนุนจาก ผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรสนับสนุนการสอน ผู้ปกครอง ชุมชนและท้องถิ่น

ดังนั้น การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด จึงเป็นการจัดกระบวนการ เรียนรู้ที่

1. มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน
2. ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
3. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
4. ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้
5. ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน (คณะอนุกรรมการปฏิรูป การเรียนรู้ , 2543 : 20 - 21)

สรุปได้ว่า หลักการสำคัญของระบบการเรียนรู้ คือ การวัดผลและประเมินผลจะต้อง สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ และมีการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ตามสภาพจริง ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง คือ กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั่นเอง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่จัดตามความถนัด ความสนใจ และความแตกต่าง ของผู้เรียน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนแสดงศักยภาพของตนเองได้อย่างสูงสุด

3. การวัดผลและประเมินผล

กรมวิชาการ (2542 : 6 –10) กล่าวถึง หลักการวัดผลและประเมินผล สรุปได้ดังนี้ เกณฑ์ของการประเมินผลที่ดี (Criteria of Good Assessment) มีดังนี้

1. ต้องมีความตรง (Valid) คือจะต้องสามารถได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับเป้าหมาย จุดประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนด

2. ต้องไม่ใช่เฉพาะการทดสอบด้วยข้อสอบเลือกตอบที่สอบเป็นกลุ่ม เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์และตัดสินผลการเรียนเท่านั้น

3. ต้องสามารถวัดนักเรียนได้หมดทั้งตัว โครงการประเมินจะต้องเป็นเป้าหมายและกระบวนการประเมินพัฒนาการของนักเรียนทั้งร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา

4. ต้องเกี่ยวข้องกับการสังเกตซ้ำ ๆ หลายครั้ง ซึ่งจะช่วยให้ครูค้นพบพฤติกรรมของนักเรียนอย่างแท้จริง หลีกเลี่ยงการตัดสินใจอย่างรวดเร็ว เมื่อพบพฤติกรรมที่ไม่เป็นปกติของนักเรียน

5. ต้องดำเนินการต่อเนื่องตลอดเวลา ซึ่งการประเมินนักเรียนแต่ละคน จะเปรียบเทียบความก้าวหน้าของตนเองมากกว่าจะเปรียบเทียบกับกลุ่ม

6. ต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

7. ข้อมูลจากการประเมินจะต้องนำไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของเด็กแต่ละคน

หลักของการประเมินผล มีดังนี้

1. การประเมินผลโดยการเปรียบเทียบกับกลุ่ม จะให้คุณค่าน้อยมาก

2. การประเมินที่แท้จริง มิใช่สะท้อนขนาดหรือปริมาณความรู้ด้วยคะแนน แต่จะเป็นการสะท้อนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม และความสามารถที่ปรากฏออกมา

3. การประเมินที่แท้จริง มีรากฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์ในการให้ข้อมูลทางด้านพัฒนาการ ความคิด และคุณลักษณะ

4. การประเมินที่แท้จริง จะให้ข้อมูลที่เที่ยงตรงเกี่ยวกับผู้เรียน รวมทั้งกระบวนการทางการเรียนรู้

5. การประเมินที่แท้จริง จะต้องคำนึงถึงสติปัญญาที่แตกต่างกัน วิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ในบริบทที่จัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันจะสะท้อนความเข้าใจในความแตกต่างของมนุษย์ได้ดีที่สุด

6. การประเมินที่แท้จริง มีรากฐานจากการพัฒนาการของเด็ก จะสามารถพยากรณ์การแสดงออกต่อไปข้างหน้าได้เที่ยงตรง

7. คุณภาพของการประเมินผล จะมีความเป็นปรนัยและเชื่อมั่นเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียน

8. การประเมินผลที่ดี จะสืบเนื่องมาจากการพัฒนาหลักสูตรที่ดี ซึ่งจะต้องทำไปพร้อมกัน

9. การประเมินผลที่แท้จริง จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและครูสะท้อนเป้าหมาย และแนวทางแห่งการประสบความสำเร็จได้เป็นอย่างดี

สุพักตร์ พิบูลย์ (2544 : 20 - 22) กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

การวัดและประเมินผล (Evaluation) เป็นการดำเนินการที่มีความต่อเนื่องกัน ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. การวัด (Measurement) เป็นการกำหนดค่าเป็นตัวเลขให้แก่สิ่งต่าง ๆ อย่างเป็นไปตามกฎเกณฑ์ ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ หน่วยการวัด มาตรฐานเปรียบเทียบ และเครื่องมือการวัด

2. การประเมิน (Evaluation) เป็นการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน มีประกอบ 3 อย่าง คือ สารสนเทศจากการวัด (ข้อมูล) การตีความหมาย และ การตัดสินเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหรือบรรทัดฐานอันเป็นที่ยอมรับ

ในการประเมินศักยภาพของผู้เรียน อาจจะทำได้หลายวิธี เช่น การทดสอบโดยใช้แบบทดสอบ การสัมภาษณ์ การสังเกต การให้ผู้เรียนประเมินตนเอง การให้บุคคลรอบข้าง ผู้เรียนประเมินผู้เรียน การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน เป็นต้น

วัด ไทยชนะ และ คณะ (2545 : 76 - 77) กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผล สรุปได้ดังนี้

การวัดผลและประเมินผล จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. การวัดผล (Measurement) คือ การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ เจตคติที่เปลี่ยนไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการเก็บข้อมูล ส่วนการใช้เครื่องมือชนิดใดนั้น จะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการสอน ผลที่ได้จากการวัดผลจะเป็นเชิงปริมาณ เช่น คะแนนหรือคำร้อยละ ซึ่งยังไม่สามารถตัดสินได้ว่านักเรียนมีคุณภาพเป็นอย่างไร จนกว่าจะมีการประเมินผล

2. การประเมินผล (Evaluation) คือ การตัดสินใจว่าผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร โดยการนำคะแนนที่ได้จากการวัดผลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ เช่น นักเรียนทำข้อทดสอบได้คะแนน 70 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งเกณฑ์ที่กำหนดไว้ว่า ผู้ได้คะแนน 60 คะแนนขึ้นไป ถือว่า ผ่านการสอบ ซึ่งทำให้ครูสามารถบอกได้ว่า นักเรียนคนนี้ มีผลการประเมินสูงกว่าเกณฑ์การผ่านการสอบ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว การวัดผลและการประเมินผล เป็นกระบวนการที่ดำเนินการควบคู่กับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น การวัดผล และการประเมินผล โดยการวัดผลจะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัด ส่วนการประเมินผลจะเป็นการตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้ข้อมูลจากการวัดผล ตามเกณฑ์ที่กำหนด

4. การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

หลักการที่จำเป็นของการประเมินผลจากสภาพจริง มีดังต่อไปนี้

1. เป็นการประเมินความก้าวหน้าและการแสดงออกของนักเรียนแต่ละคน (มิใช่เปรียบเทียบกับกลุ่ม) บนรากฐานของทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ และด้วยเครื่องมือประเมินที่หลากหลาย

2. การประเมินจากสภาพจริงจะต้องมีรากฐานบนพัฒนาการ และการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย

3. การประเมินผลจากสภาพจริงและการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสม จะต้องจัดทำให้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน คือ จะต้องพัฒนามาจากบริบทที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมที่นักเรียนอาศัยอยู่ และที่ต่อเรียนรู้ให้เห็นกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

4. ความรู้ในเนื้อหาสาระ ทั้งในทางทฤษฎีและลึกจะนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนเรียนรู้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย สนองความต้องการและเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่

5. การเรียน การสอน การประเมิน จะต้องหลอมรวมกัน และ การประเมินต้องประเมินต่อเนื่องตลอดเวลาที่ทำการเรียนการสอน โดยผู้เรียนมีส่วนร่วม

6. การเรียน การสอน การประเมิน เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพที่สอดคล้อง หรือใกล้เคียงกับธรรมชาติความเป็นจริงของการดำเนินชีวิตงาน / กิจกรรมการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดงานด้วยตนเอง

7. การเรียนการสอนจะต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาศักยภาพให้เต็มที่ สูงสุด ตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละบุคคล

การประเมินผลตามสภาพจริงที่ดีที่สุด จะต้องแสดงออกถึงการปฏิบัติ กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งมีการวางแผนเก็บข้อมูลย่อย ๆ เป็นรายวัน เพื่อสะสมทำเป็นรายงานที่สมบูรณ์

กระบวนการวางแผนการประเมินที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้ผลการประเมินมีประสิทธิภาพด้วย ซึ่งจุดเน้นสำคัญของการประเมินสภาพจริง คือ

1. กำหนดจุดประสงค์การประเมิน จุดประสงค์สำคัญของการประเมินจากสภาพจริง คือ การแสวงหาข้อมูลการแสดงผลของนักเรียนตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ การเรียนรู้ของนักเรียนและเพิ่มพูนศักยภาพ รวมทั้งใช้เป็นข้อมูลที่จะพัฒนา การเรียนการสอน และหลักสูตร โดยจะต้องมีการวางแผน กรอบ ตารางการใช้เครื่องมือ และกระบวนการ ประเมินตลอดภาคเรียน รวมทั้งการตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ต้องการประเมิน

2. กำหนดขอบเขตที่ต้องการประเมิน ในการกำหนดขอบเขตการประเมินจะต้อง พิจารณาเป้าหมายที่ต้องให้เกิดกับนักเรียน ความเชื่อมโยง การพัฒนาการเรียนรู้อะหว่างวิชา ต่าง ๆ ในหลักสูตร โดยพิจารณาลำดับการเรียนรู้ ซึ่งเริ่มจากความตระหนักไปสู่การสำรวจ การสืบสวน และการนำไปใช้ ครูผู้สอนจะต้องวางแผนให้ครอบคลุมหัวข้อการเรียนรู้ ที่เป็น เป้าหมายของพฤติกรรมในขอบเขตต่าง ๆ ได้แก่

2.1 ความรู้ (ข้อเท็จจริง ความกตเวทียอด แนวนิทัศน์ คำศัพท์ เรื่องราว และ เนื้อหาสาระ)

2.2 ทักษะและกระบวนการ (ทางด้านร่างกาย สังคม การพูด การคำนวณ การวาดภาพ การคิด ความมีเหตุผล การแก้ปัญหา ยุทธศาสตร์ การเป็นผู้นำ การสื่อสาร การตัดสินใจ การพึ่งตนเอง เป็นต้น)

2.3 ความรู้สึก (ความพอใจ ความปลอดภัย ความเป็นเจ้าของ ความเชื่อมั่น ความรู้สึกต่อคนอื่น ๆ โรงเรียน ครู และการเรียนการสอน เป็นต้น)

2.4 คุณลักษณะ (ความอยากรู้อยากเห็น ความคิดสร้างสรรค์ คิดหาเหตุผล ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบต่อสังคม ความต้องการสำรวจ ค้นคว้า การใช้ความรู้ใหม่ เป็นต้น)

ในการวางแผน ครูจะต้องพิจารณาถึงยุทธศาสตร์และวิธีการที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ ข้อมูลที่สำคัญจากนักเรียนเป็นรายบุคคล

3. ยุทธวิธี หรือ เทคนิควิธีที่ใช้ สามารถแบ่งได้เป็น

3.1 การประเมินอย่างเป็นทางการ เป็นการประเมินที่มีกำหนดแน่นอนว่า จะ ประเมินเมื่อใด ใครเป็นผู้ทำการประเมิน ทำการประเมินอย่างไร ผลการประเมินที่ได้ มักจะ เปรียบเทียบกับกลุ่ม การประเมินลักษณะนี้ จะใช้ข้อทดสอบเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งควรให้นักเรียนได้แสดงความสามารถที่แท้จริง เพื่อตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ ในลักษณะ ต่าง ๆ เช่น การให้นักเรียนเขียนบรรยาย ย่อความ หรือให้ลงมือปฏิบัติจริงด้วย ข้อสอบภาคปฏิบัติ เป็นต้น

ในหลักการของการประเมินผลจากสภาพจริงนั้น จะลดความสำคัญของการประเมิน
 อย่างเป็นทางการลง โดยให้มีสัดส่วนของคะแนนเป็นเพียงส่วนน้อยของการประเมินผลรวม
 เท่านั้น

3.2 การประเมินอย่างไม่เป็นทางการ เป็นการประเมินที่ไม่มีกำหนดแน่นอน
 ครูผู้สอนสามารถประเมินได้ตลอดเวลาเมื่อมีโอกาส ซึ่งจะทำให้ได้ผลการประเมินที่ตรงกับ
 สภาพจริงมากที่สุด โดยมีลักษณะสำคัญของการประเมิน ดังนี้

- อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติ
- ให้ความสำคัญกับจุดเด่นของผู้เรียน
- อยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง
- เน้นทักษะที่แสดงออกอย่างชัดเจน
- เป็นการเรียนอย่างมีความหมาย
- สัมพันธ์กับการเรียนการสอน
- ใช้ได้ตลอดเวลาทั้งทุกสถานการณ์ ที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน
- แสดงภาพรวมของการเรียนรู้ และสมรรถภาพของเด็ก
- ขึ้นอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตรที่บูรณาการ สอดคล้องกัน
- เอื้ออำนวย สนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กทุกด้าน

ยุทธวิธีการประเมินที่ไม่เป็นทางการ จะเน้นกระบวนการประเมินสภาพจริง คือ
 การแสดงออก (Performance) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Products) และแฟ้ม
 ผลงาน (Portfolio) ซึ่งแม้จะไม่เป็นทางการ แต่จะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ (Rubric) เพื่อ
 ให้มีความเชื่อมั่น ความเที่ยงตรง และความโปร่งใสมากที่สุด ดังนั้น ในการประเมิน จึงต้อง
 แสวงหาวิธีการที่หลากหลาย โดยการประเมินจะต้องสามารถ

- ผืนึกเข้าไปกับหลักสูตรที่สอดคล้องชีวิตจริง (Authentic Curriculum) รวมทั้งสอดคล้องกับเป้าหมายและจุดประสงค์
- ชื่นนำความรู้ที่เด็กเกิดพัฒนาการและเรียนรู้ทั้งทางร่างกายและจิตใจ แสวงหาตัวอย่างที่เป็นตัวแทนทุกขอบเขตของเนื้อหาสาระ เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและโครงการเรียนของนักเรียน
- ดำเนินการตลอดเวลา และสะสมมาจากการสังเกตพฤติกรรมหลาย ๆ ด้าน รวมถึงตัวอย่างผลผลิตของนักเรียน
- แสดงออกถึงวัฒนธรรมและวิธีการการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน
- เกิดความเชื่อถือและไว้วางใจต่อผู้ที่มีส่วนร่วมในการประเมิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเพื่อนนักเรียนและผู้ปกครอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 27-35)

สุพักตร์ พิบูลย์ (2544 : 28-39) กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง สรุปได้ว่า

การประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลนักเรียนที่มีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริง สะท้อนให้เป็นคุณภาพที่แท้จริงของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะของการประเมินดังนี้

1. เกี่ยวกับกระบวนการประเมิน

1.1 ใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายวิธีประกอบกัน จนมั่นใจว่ามีข้อมูลเพียงพอต่อการตัดสินใจประเมินความก้าวหน้า หรือผลสำเร็จในการเรียนของนักเรียน

1.2 มีการประสานสัมพันธ์ในการสะท้อนความก้าวหน้า หรือ คุณลักษณะ ของนักเรียน จากผู้เกี่ยวข้องที่สำคัญ ๆ คือ ครู ผู้ปกครอง และเพื่อน

1.3 เน้นให้นักเรียนสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับตนเอง (Self Reflection) เช่น ประเมินผลงานของตนเอง แสดงความรู้สึกของตนเอง เรียกร้องที่จะยกระดับคุณภาพงานของตนเอง เป็นต้น

1.4 เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้การประเมินความก้าวหน้า หรือประเมินความสำเร็จของงาน / ของชีวิต ความดีไปในขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. เกี่ยวกับผลการประเมิน

2.1 สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติในชีวิตจริง

2.2 สัมพันธ์กับความสำเร็จในชีวิตในอนาคต

เครื่องมือที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินตามสภาพจริงได้ดีชนิดหนึ่ง คือ แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมเอกสาร หลักฐาน หรือชิ้นงาน ที่สะท้อนถึงความรู้ ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และพัฒนาการในการเรียนของนักเรียน โดยลักษณะของแฟ้มสะสมงานที่ดี มีดังนี้

1. สะสมงาน หรือ ชิ้นงานของนักเรียนอย่างครอบคลุม ครบถ้วน ตลอดภาคเรียน

2. มีการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาในแฟ้ม มีข้อเสนอแนะ และเกณฑ์ในการเลือกชิ้นงาน มีเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่า

3. มีการสะท้อนความคิด ความรู้สึกของนักเรียน

ในการประเมินผลตามสภาพจริงนั้น จะดำเนินการได้ก็ต่อเมื่อ ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้หลาย ๆ แหล่ง หลาย ๆ วิธี ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษา ค้นคว้า คิดสร้างงาน หรือ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ซึ่งครูควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา

ขั้นที่ 2 ศึกษาคำอธิบายรายวิชา วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา กำหนดเป็น

จุดประสงค์การเรียนรู้และรายการเนื้อหาสาระ

ขั้นที่ 3 จัดทำกำหนดการสอน และกำหนดกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่สำคัญ ๆ

ขั้นที่ 4 กำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาค ต่อปลายภาค และแหล่งที่มาของคะแนน

ขั้นที่ 5 จัดทำบัญชีสรุปรายการกิจกรรมสำคัญ ๆ ที่นักเรียนต้องปฏิบัติตลอดภาคเรียน

ขั้นที่ 6 จัดทำรายละเอียดแผนการสอน เอกสารประกอบการเรียน และ สื่อประกอบการสอนต่าง ๆ

ขั้นที่ 7 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอน โดยมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ

ขั้นที่ 8 การประเมินการจัดการเรียนการสอน

ลักษณะของการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง คือ ต้องเป็นไปตามธรรมชาติ ต้องมีความต่อเนื่อง ต้องประเมินจากสภาพจริง โดยตอบคำถามได้ว่า จะวัดและประเมินอะไร เมื่อไร อย่างไร จากสิ่งใด จากใคร ซึ่งสามารถให้คำตอบได้ ดังนี้

วัดและประเมิน คุณลักษณะของผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ความคิด เจตคติ ความสามารถและทักษะ กระบวนการเรียนรู้ กระบวนการทำงาน ฯลฯ

วัดและประเมิน ทั้งก่อนเรียนรู้ ระหว่างเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้

วัดและประเมิน โดย การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบ ฯลฯ

วัดและประเมิน จาก ผลงาน แบบทดสอบ แบบบันทึก โครงงาน แฟ้มสะสมงาน ความรู้สึก รายงาน หลักฐาน ความคิด ร่องรอย ฯลฯ

วัดและประเมิน ผู้เรียนเอง ครู เพื่อน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้อง ฯลฯ (กระทรวงศึกษาธิการ , 2543 : 4)

สุวิทย์ มูลคำ (2542 : 21 - 25) กล่าวถึง การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงสรุปได้ดังนี้

การวัดและประเมินผลการเรียนนั้น โดยปกติจะใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือ เพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการของผู้เรียน ในช่วงเวลาที่กำหนด แต่แบบทดสอบนั้น จะมีขอบเขตที่จำกัดในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ดังนั้น ทำให้ให้การติดตามของผู้เรียนอยู่ในขอบเขตที่จำกัดด้วย

การวัดและประเมินผล โดยใช้แบบทดสอบ จึงไม่ได้วัดสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน ไม่สามารถประเมินกระบวนการและผลผลิตที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง จึงไม่สามารถชี้ให้เห็นพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงได้ การวัดและประเมินผล ไม่ใช้การให้เฉพาะแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องวัดและประเมินผลให้ครอบคลุมทุกด้าน และครูกับนักเรียนจะต้องร่วมมือกันประเมินตามสภาพที่แท้จริง

ลักษณะที่สำคัญของการประเมินจากสภาพที่แท้จริง มีดังนี้

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน
 2. เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริง
 3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
 4. เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
 5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นชีวิตจริง รวมทั้งการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
 6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติงานในทุกด้าน ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชน อย่างต่อเนื่อง
 7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถ หลาย ๆ ด้านของผู้เรียน
 8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดในการคิดระดับสูง (ทักษะการคิดที่ซับซ้อน) เช่น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์
 9. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข
 10. เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง
- การประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง สามารถประเมินได้หลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน การทดสอบ เป็นต้นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง การรายงานตนเองของผู้เรียน แฟ้มสะสมงาน โดยผู้ประเมิน ได้แก่ นักเรียน เพื่อนหรือกลุ่มของนักเรียน ครู ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 26-27) กล่าวถึง การประเมินผล การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุดว่า เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน เป็นสำคัญ ซึ่งครูจะต้องประเมินเกี่ยวกับพัฒนาการเรียนของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกต พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ทดสอบเพื่อพัฒนาและค้นหาศักยภาพ จุดเด่น จุดด้อยของผู้เรียน โดยการวัดและประเมินจะต้องครอบคลุมทุกด้าน ทั้งในส่วนของกระบวนการ และผลงาน ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึก ทักษะการแสดงออกทุกด้าน และประเมินตามสภาพจริง ซึ่งสามารถประเมินได้ทั้งระหว่างการเรียนการสอนและประเมินสรุปรวม

ในการประเมิน มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน

2. พิจารณาขอบเขต วิธีการและสิ่งที่จะประเมิน เช่น ประเมินพัฒนาการด้าน ศิลปะและดนตรี คณิตศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ พัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการ ของบุคลิกภาพ เป็นต้น ส่วนขอบเขตที่จะประเมิน เช่น ความรู้ ทักษะ ความรู้สึกและ คุณลักษณะ เป็นต้น

3. พิจารณากำหนดองค์ประกอบและผู้ประเมินว่า มีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน เช่น นักเรียนประเมินตนเอง เพื่อนนักเรียน ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. เลือกใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลาย เหมาะสมกับ วัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

5. กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างนักเรียนทำกิจกรรม ระหว่างการทำงานกลุ่ม / โครงการ วันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ เหตุการณ์ / งานพิเศษ เป็นต้น

6. วิเคราะห์ผลและจัดการข้อมูลการประเมิน จาก รายการกระบวนการ แฟ้มสะสม ผลงาน การบันทึกข้อมูล

7. สรุปผลการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้และพัฒนา ผู้เรียน รวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีที่เป็นการประเมินสรุปรวม เพื่อ พิจารณาตัดสินการเลื่อนชั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ให้นำผลการประเมิน ระหว่างเรียนมาประกอบการพิจารณาด้วย

5. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลตามสภาพจริง

การประมวล การจัดเก็บ และการรายงานข้อมูล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเทคนิควิธีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจ รายการ การสุ่มเวลาและเหตุการณ์ การสัมภาษณ์ การสุ่มตัวอย่างผลงานนักเรียน เป็นต้น

ในการเก็บข้อมูล อาจจะได้มาจาก การเยี่ยมบ้านนักเรียน การตอบคำถามของผู้ปกครอง การบันทึกข้อมูลตลอดเวลา และการศึกษาเด็กเฉพาะกรณี

วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลจากสภาพจริง แบ่งได้เป็น

1. การประเมินการแสดงผลและกระบวนการของนักเรียน (Performance and Process) มีวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ ได้แก่

1.1 การสังเกต เป็นการเฝ้าดูนักเรียนตลอดเวลา ซึ่งจะเป็นวิธีการที่ทำให้ครู สามารถเห็นพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม สะท้อน ความสามารถในด้านความรู้ ทักษะ ความรู้สึก และคุณลักษณะ การสังเกตมี 2 วิธี คือ

1.1.1 การสังเกตอย่างไม่ตั้งใจ เป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ในระหว่างที่กำลังทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ในขณะที่ครูให้นักเรียนปฏิบัติงาน ได้สังเกต เห็นโดยไม่ตั้งใจ เกี่ยวกับการแสดงพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น การสังเกตในลักษณะนี้ ครูจะมีการบันทึกพฤติกรรมแบบบรรยาย ซึ่งจะขึ้นอยู่กับทักษะการบันทึกของครู ว่าจะมี ความละเอียด และความชำนาญ ในการบันทึกมากน้อยเพียงใด

1.1.2 การสังเกตแบบตั้งใจ เป็นการสังเกตตามแบบฟอร์มที่ได้เตรียมการ ไว้ เช่น แบบสำรวจรายการ แบบมาตรฐานประมาณค่า แบบบันทึกพฤติกรรม หรืออื่น ๆ สำหรับการบันทึกอย่างเป็นระบบ

1.2 การบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Records) เป็นการบันทึกข้อมูล ที่สำคัญในเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในแต่ละวัน ประกอบกับการสังเกต โดยบันทึกหลังจากเกิดเหตุการณ์ทันที อย่างละเอียดหรือย่อๆก็ได้ โดยปกติในสถานการณ์จริง จะบันทึกอย่างละเอียดในทันทีได้ค่อนข้างยาก มักจะจดอย่างย่อๆ แล้วไปขยายในภายหลัง ซึ่งควรจะทำให้เร็วที่สุดหลังจากเกิดเหตุการณ์

1.3 แบบสำรวจรายการ (Checklists) เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบกับการสังเกตว่าเกิดหรือไม่เกิด โดยเน้นที่ความเจริญ เต็มโตและพัฒนาการ หรือ จุดประสงค์การเรียนรู้ รวมทั้งองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ซึ่ง องค์ประกอบของแบบสำรวจรายการ ได้แก่ คุณลักษณะ ทักษะ ความสนใจและพฤติกรรมที่ มุ่งหวังตามมาตรฐานของหลักสูตร และผลการเรียนรู้ในแต่ละระดับ (Curricular Benchmark) หรือ ความคิดรวบยอด

1.4 แบบสำรวจร่องรอย (Inventories) เป็นแบบที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ แบบสำรวจรายการ แต่จะมองภาพรวมมากกว่า ซึ่งจะดูร่องรอยของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ หรือคู่พัฒนาการ โดยสังเกตสิ่งที่แสดงออกถึงพัฒนาการ เมื่อเปรียบเทียบกับแบบทั้งสอง จะพบว่า แบบสำรวจรายการจะแสดงรายละเอียดของพัฒนาการและการเรียนรู้ แต่ inventory จะแสดงจุดเด่นของพัฒนาการ และการเรียนรู้

1.5 มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scales) เป็นแบบที่ใช้ประกอบการ สังเกตอีกแบบหนึ่ง ซึ่งต้องการให้ผู้สังเกตตัดสินใจเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ความรู้สึกและ คุณลักษณะ ในขอบเขตที่สังเกต โดยการกำหนดให้เป็นตัวเลขที่บรรยายถึงระดับคุณภาพ

1.6 การสุ่มเวลา (Time Sampling) เป็นการสังเกตของผู้สังเกต หรือ ครู ที่จะบันทึกเหตุการณ์ หรือ พฤติกรรม ของนักเรียน ที่ปรากฏหรือไม่ปรากฏ ในเวลาที่กำหนด แน่นนอน เช่น หลังจากทำแบบฝึกหัดเสร็จแล้ว นักเรียนจะอ่านหนังสือต่อหรือไม่ เป็นต้น

1.7 การสุ่มเหตุการณ์ (Event Sampling) เป็นการบันทึกการเกิดเหตุการณ์ หรือ บางหัวข้อในเหตุการณ์ ของผู้สังเกตหรือครู เช่น ครูศิลปะ ต้องการสังเกตความคิด

สร้างสรรค์ของ นักเรียน ในเรื่อง การระบายสี การปั้น สื่อผสม และอื่น ๆ ว่าเกิดขึ้นเมื่อใด เป็นต้น

1.8 การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นวิธีการทำให้ได้ข้อมูลที่ก่อให้เกิดความเข้าใจนักเรียนแต่ละคนได้อย่างลึกซึ้ง เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นต่อผลผลิตกระบวนการ และ การแสดงออก รวมทั้งในการพัฒนาแฟ้มผลงาน (Portfolio) อีกด้วย

2. การประเมินกระบวนการและผลผลิตของนักเรียน (Process and Products) โดยผลผลิตจะมีความสัมพันธ์กับกระบวนการ กล่าวคือ ผลผลิตของนักเรียนจะเป็นสื่อกลางให้ครูเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ที่ทำให้เกิดการประเมินอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินจากสภาพจริง ที่จะไม่สิ้นสุดที่ผลผลิตเท่านั้น แต่จะเน้นที่กระบวนการที่มีผลต่อผลผลิตที่เกิดขึ้นด้วย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินกระบวนการและผลผลิตนั้น อาจจะใช้เครื่องมือที่หลากหลายในลักษณะเดียวกับการประเมินการแสดงออก เช่น การสังเกต แบบสำรวจรายการ มาตรฐานส่วนประมาณค่า เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีวิธีการประเมินที่ผสมผสานกับการประเมินจากสภาพจริง แล้วทำให้การประเมินจากสภาพจริงมีความหมาย และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ เกณฑ์การประเมิน หรือ แนวทางการให้คะแนน (Rubric Assessment) และ แฟ้มผลงาน (Portfolio)

การประเมินแฟ้มผลงาน (Portfolio Assessment) เป็นการประเมินผลผลิตที่นักเรียนได้รวบรวมและจัดระบบข้อมูลไว้ในแฟ้มผลงาน ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมงานอย่างมีจุดประสงค์ แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถ กระบวนการ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน โดยครอบคลุมสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- นักเรียนมีส่วนร่วมในการเลือกเนื้อหาในแฟ้มผลงาน และเป็นผลงานที่มีความหมายต่อนักเรียนโดยตรง ซึ่งดำเนินการตลอดภาคเรียน หรือ ตลอดปีการศึกษา
- มีเกณฑ์ในการคัดเลือกงาน โดยผลผลิตมีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนการสอน
- มีเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าของงาน ซึ่งผลผลิตจะต้องแสดงให้เห็นถึง พฤติกรรม การแสดงออกที่คาดหวัง

- ให้โอกาสนักเรียนได้ประเมินตนเอง โดยใช้ผลผลิตเป็นตัวกลางในการสื่อความหมายและความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้อื่น เช่น ครู ผู้ปกครอง เพื่อน

การประเมินแฟ้มผลงาน คือการประเมินความสำเร็จของนักเรียนจากผลงานที่เห็น ชิ้นงานที่ดีที่สุด หรือ งานที่แสดงถึงความก้าวหน้าที่นักเรียนเก็บสะสมในแฟ้ม สมุด ก่อ่ง หรือกระเป๋ แล้วแต่ลักษณะของงาน ซึ่งอาจจะมีหนึ่งชิ้น หรือ มากกว่า ที่เพียงพอจะแสดงถึง

ความพยายาม ความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในเรื่องที่มอบหมาย จุดประสงค์ หรือ เรื่องนั้น ๆ หรือวิชานั้น ๆ โดยมีหลักการ 3 ประการ คือ

1. ด้านเนื้อหาวิชา ผลงานของนักเรียนจะต้องสะท้อนสาระเนื้อหาวิชาที่สำคัญ ของ การเรียนของนักเรียน

2. หลักการเรียน ครูจะต้องเปลี่ยนแนวการสอนให้เป็นการสอนที่เน้นกระบวนการ เรียนรู้ เน้นให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ แสดง สร้างสรรค์ผลผลิต หรือทำงาน

3. หลักความเสมอภาค ยุติธรรม ครูจะต้องประเมินโดยคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ภายในบุคคล และต้องพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งจะต้อง จัดกระทำให้เหมาะสม (กรมวิชาการ , 2542 : 38 - 69)

วิรัต ไทยชนะ และ คณะ (2545 : 51 - 54) กล่าวถึง เครื่องมือที่ใช้ ในการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง สรุปได้ว่า

การประเมินผลจะเที่ยงตรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการวัดผล และการวัดผลจะได้ข้อมูล ที่เที่ยงตรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้วัดผล ซึ่งมีอยู่หลายชนิด ครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้ อย่างเหมาะสมกับสิ่งที่จะวัด ดังนี้

1. การวัดด้านความรู้ความถนัด

1.1 การทดสอบ (Testing) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) แบบทดสอบความถนัด (Aptitude Test) แบบทดสอบความสามารถจริง (Authentic Performance Test)

1.2 การสังเกตพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ แบบสังเกตพฤติกรรมแบบการทดลอง

1.3 การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยการพูดคุยกับนักเรียน ซึ่งมีทั้งแบบ เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ

2. การวัดจากผลการทำงานปฏิบัติจริง

2.1 การสังเกตพฤติกรรม มีทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ควรจัดทำแบบสังเกตพฤติกรรมในรูปแบบการประเมินค่า

2.2 การทดสอบ ควรใช้แบบทดสอบภาคปฏิบัติกับสำหรับบางทักษะ เช่น ทักษะการคิด อาจใช้ข้อคำถามที่มีความหมายต่อนักเรียนในแบบทดสอบวัดความสามารถจริง

2.3 แฟ้มสะสมงาน เหมาะสำหรับการประเมินในองค์รวม เพื่อตรวจสอบว่า ผู้เรียนสามารถนำทักษะต่าง ๆ ไปบูรณาการใช้ได้อย่างผสมกลมกลืนเป็นธรรมชาติสอดคล้อง กับชีวิตจริง ได้แก่ แฟ้มปฏิบัติงาน (Working Portfolio) แฟ้มเฉพาะเรื่อง (Subject Portfolio) แฟ้มสะสมงานกลุ่ม (Group Portfolio) แฟ้มฝึกงาน

2.4 การบันทึกพฤติกรรม เป็นเครื่องมือประเมินในลักษณะที่ให้ผู้เรียนจดบันทึก รายงานความสามารถของตนเอง เช่น บันทึกเกร็ดชีวิต (Anecdotal Records) บันทึกภาคสนาม (Field Notes)

3. การวัดด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

3.1 การสังเกตพฤติกรรม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบประเมินค่า (Rating Scale)

3.2 การทดสอบ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบทดสอบบุคคล-สังคม

3.3 แฟ้มสะสมงาน ได้แก่ แฟ้มรวมเรื่อง (Comprehensive Portfolio) แฟ้มสะสมงานหลายชั้นเรียน (Multi-class Portfolio) แฟ้มพหุปัญญา (Multiple Intelligence Portfolio)

3.4 การสัมภาษณ์ ควรเน้นการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ โดยเน้นสัมพันธภาพที่ดีของผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้สอน ผู้เรียน และผู้ปกครอง

3.5 การสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสำรวจร่องรอย (Inventories) ซึ่งคล้ายแบบสำรวจรายการ แต่เน้นภาพรวมจากร่องรอยของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรื่อย ๆ

6. เกณฑ์การประเมินผลตามสภาพจริง

กรมวิชาการ (2542 : 54-59) กล่าวว่า เกณฑ์การประเมิน หรือ แนวทางการให้คะแนน (Rubric Assessment) เป็นการกำหนดมาตรวัด (Scale) และรายการของคุณลักษณะ สมรรถภาพ หรือประเด็นการประเมินที่บรรยายถึงความสามารถในการแสดงออกของแต่ละจุดในมาตรวัดไว้อย่างชัดเจน โดยบอกถึงระดับความสามารถของการแสดงออกในแต่ละระดับ แบ่งรูปแบบได้เป็น 2 แบบ คือ

1. การให้คะแนนในภาพรวม (Holistic Score) คือ การให้คะแนนงานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง โดยดูภาพรวมของชิ้นงานว่ามีความเข้าใจความคิดรวบยอด การสื่อความหมาย กระบวนการที่ใช้ และผลงานเป็นอย่างไร แล้วเขียนอธิบายคุณภาพของงานหรือความสำเร็จของงานเป็นชิ้น ๆ โดยอาจจะแบ่งระดับคุณภาพ ตั้งแต่ 0 - 4 หรือ 0 - 6 ซึ่งมีวิธีการดำเนินการได้หลายวิธี เช่น

วิธีที่ 1 แบ่งงานตามคุณภาพเป็น 3 กอง คือ

กองที่ 1 เป็นงานที่มีคุณภาพเป็นพิเศษและเขียนอธิบายลักษณะของงานที่มีคุณภาพเป็นพิเศษ

กองที่ 2 เป็นงานที่ยอมรับได้ และเขียนอธิบายลักษณะของงานที่ยอมรับได้

กองที่ 3 เป็นงานที่ยอมรับได้น้อย หรือยอมรับไม่ได้ และเขียนอธิบายลักษณะของงานที่ยอมรับได้น้อย

จากนั้น นำงานแต่ละกองมาให้คะแนนเป็น 2 ระดับ ดังนี้

- กองที่ 1 ให้คะแนน 6 หรือ 5
- กองที่ 2 ให้คะแนน 4 หรือ 3
- กองที่ 3 ให้คะแนน 2 หรือ 1

ส่วนงานที่แสดงว่าไม่ได้ใช้ความพยายามเลย ให้คะแนนเป็น 0

วิธีที่ 2 กำหนดระดับความผิดพลาด โดยพิจารณาจากความบกพร่องของคำตอบว่ามีมากน้อยเพียงใด แล้วหักจากระดับคะแนนสูงสุดมาที่ระดับ ดังนี้

- คะแนน 4 หมายถึง คำตอบถูก แสดงเหตุผลถูกต้อง แนวคิดชัดเจน
- คะแนน 3 หมายถึง คำตอบถูก แสดงเหตุผลถูกต้อง มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย
- คะแนน 2 หมายถึง เหตุผลหรือการคำนวณผิดพลาด แต่มีแนวทางที่จะนำไปสู่คำตอบ

คะแนน 1 หมายถึง แสดงวิธีคิดเล็กน้อย แต่ไม่ได้คำตอบ

คะแนน 0 หมายถึง ไม่ตอบ หรือตอบไม่ถูกต้อง

วิธีที่ 3 กำหนดระดับและคำอธิบาย เช่น

- 4 หมายถึง การสาธิต หรือแสดงออกให้เห็นถึงการเข้าใจที่สมบูรณ์ครบถ้วน ถูกต้องแม่นยำในหลักการความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงของงาน หรือสถานการณ์ที่กำหนด รวมทั้งเสนอแนวคิดใหม่ที่แสดงถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงกฎเกณฑ์ หรือลักษณะของข้อมูล
- 3 หมายถึง การแสดงออกให้เห็นถึงการเข้าใจที่สมบูรณ์ ครบถ้วน ถูกต้องในหลักการความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงของงานหรือสถานการณ์ที่กำหนด
- 2 หมายถึง การแสดงออกให้เห็นถึงการเข้าใจไม่สมบูรณ์ ครบถ้วน ถูกต้องในหลักการความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงของงานหรือสถานการณ์ที่กำหนดในบางส่วน
- 1 หมายถึง การแสดงออกให้เห็นถึงการเข้าใจในหลักการความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริงของงานหรือสถานการณ์ที่กำหนดน้อยมาก และเข้าใจไม่ถูกต้องในบางส่วน
- 0 หมายถึง ไม่แสดงความคิดเห็นใด ๆ

2. การให้คะแนนแบบแยกองค์ประกอบ (Analytic Score) เป็นการแยกองค์ประกอบของงาน แล้วให้คะแนนในแต่ละองค์ประกอบ โดยการอธิบายคุณลักษณะของงานในแต่ละองค์ประกอบอย่างชัดเจนเป็นระดับ โดยทั่วไปจะมีการแยกองค์ประกอบของงานเป็น 4 ด้าน คือ

2.1 ความเข้าใจในความคิดรวบยอด ข้อเท็จจริง เป็นการแสดงให้เห็นว่านักเรียนเข้าใจในความคิดรวบยอด หลักการในปัญหาที่ถามกระจ่างชัด

2.2 การสื่อความหมาย สื่อสาร คือความสามารถในการอธิบาย นำเสนอ การบรรยาย เหตุผล แนวคิด ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ดี มีความคิดสร้างสรรค์

2.3 การใช้กระบวนการและยุทธวิธี สามารถเลือกใช้ยุทธวิธี กระบวนการที่นำไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ผลสำเร็จของงาน ความถูกต้องแม่นยำ ในผลสำเร็จของงาน หรืออธิบายที่มา และตรวจสอบผลงาน

เมื่อครูให้นักเรียนทำงานใดงานหนึ่ง จะต้องจัดทำรูปรีดขององค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในการบรรลุสมรรถภาพที่อยู่ในงานนั้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงจะมีความเป็นไปได้นั้น ผู้สอนจะต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการวัดผลจะต้องใช้วิธีการวัดและเครื่องมือที่ใช้วัดอย่างหลากหลาย และนำข้อมูลที่ได้จากการวัด มาประเมินผล การเรียนรู้ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด (Rubric Assessment)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญเชิด ภิญโญอินตพงษ์ (2545 : 8 -186) ได้ศึกษาแนวคิด และ วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1.1 สาระและแนวการจัดกระบวนการเรียนรู้และการประเมิน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นแนวคิดให้การจัดการศึกษาและประเมินที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การประเมินจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแนวคิดและวิธีการให้กว้างขวาง เหมาะสมกับแนวคิดในการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินการเรียนรู้ในระดับห้องเรียน ควรเน้นเพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด เป็นคนเก่งที่สุด และดีที่สุดในความสามารถและบุคลิกภาพที่แท้จริงของเด็ก

1.2 แนวคิดตามหลักวิชาของการประเมินได้เปลี่ยนแปลงจากการประเมินแบบเก่า มาเป็นการประเมินแนวใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดของการประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1.2.1 เชื่อว่าไม่มีนักเรียนกลุ่มใดจะเป็นกลุ่มมาตรฐานให้ยึดถือเปรียบเทียบ ผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะตน มีความถนัด ความสนใจที่แตกต่างกัน

ดังนั้นการเรียนการสอนและการประเมินจึงไม่ควรยึดมาตรฐานเดียว แต่ต้องสอดคล้องกับแต่ละบุคคลและแตกต่างกันไป

1.2.2 เชื่อว่าการประเมินทางตรงที่อิงการปฏิบัติด้วยเครื่องมือ การประเมินที่หลากหลาย จะสามารถประเมินความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียนว่าเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขได้สมบูรณ์กว่า แม่นยำถูกต้องกว่า และได้ ภาพพจน์ของความยุติธรรมมากกว่า

1.2.3 เชื่อว่าการให้ผู้เรียนจัดทำและรักษาแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ของผู้เรียน ซึ่งจะมีสารสนเทศจากการประเมินชนิดต่างๆที่หลากหลาย ให้ภาพทั่วไปของผู้เรียนได้ชัดเจน

1.2.4 การประเมินเป็นส่วนประกอบที่กลมกลืนกับหลักสูตร ดังนั้น การประเมินจึงเกิดขึ้นสม่ำเสมอและตลอดหลักสูตร และการเรียนการสอนประจำวัน

1.2.5 การประเมินจะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของความเป็นมนุษยชาติ ซึ่งต้องมีสัมคมกับคนอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการประเมินผู้เรียนจึงเกี่ยวข้องกับบุคคลต่างๆ ได้แก่ ครู พ่อแม่ เพื่อน ๆ และตัวผู้เรียนเอง ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญทำให้กระบวนการประเมิน มีความถูกต้อง แม่นยำ

1.2.6 หัวใจสำคัญของการประเมิน คือ การประเมินผลวิธีการเรียนรู้ วิธีการคิด และวิธีการที่จะเป็นผู้มีสติปัญญา เป็นผู้มีความดี จริยธรรม ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายเท่าที่จะทำได้

1.2.7 การประเมินกระบวนการเรียนรู้ มีความสำคัญเท่าเทียมกับ เนื้อหาสาระของหลักสูตร

1.2.8 ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบและประเมินตนเองได้ ดังนั้น การประเมินจึงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินกระบวนการเรียนรู้

1.2.9 หลักสูตรและเป้าหมายของโรงเรียน ถูกขับเคลื่อนโดยศักยภาพ การเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2.10 ในการประเมินเพื่อแสดงให้เห็นความเจริญงอกงามของความรู้ และ ความสามารถอย่างเชื่อถือได้ จะใช้โครงการแจกแจงแบบรูปตัวเจ ที่ประกอบด้วยคนอ่อน กลาง และเก่ง ไล่เรียงกัน

1.2.11 การศึกษาการประเมินผล ควรใช้โมเดลพัฒนาการเรียนรู้อัน เพื่อ ความเข้าใจพัฒนาการของผู้เรียน

1.2.12 ผู้เรียนแต่ละคนมีขั้นพัฒนาการที่ต่างกัน ดังนั้นการประเมิน และการทดสอบต้องเป็นแบบเฉพาะแต่ละคน และมีความเหมาะสมกับพัฒนาการและควรจะให้ ข้อมูลข่าวสารของวิธีการและสอนผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสรรสร้างผู้เรียน ให้มีความสำเร็จมากขึ้น

1.2.13 ในการสร้างแบบประเมิน หรือแบบทดสอบ สิ่งสำคัญที่ควรคำนึง คือ ผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน ประสิทธิภาพของเครื่องมือไม่ใช่ประเด็นสำคัญ ถ้าการประเมินนั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและช่วยให้ผู้เรียนปรับปรุงคุณภาพชีวิต

1.2.14 การประเมินควรจะใช้เพื่อเพิ่มและเสริมกำลังใจในการเรียนรู้ ของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ลุ่มลึก และเพื่อขยายความสามารถของผู้เรียน ให้ถ่ายโยงการเรียนรู้ สู่ชีวิตจริง นอกกระบบโรงเรียน

1.2.15 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นการพัฒนา และปรับปรุงการเรียนการสอน ดังนั้น งานกิจกรรม ที่ใช้ประเมินจึงเปิดเผย ไม่เป็นความลับ และสามารถให้ผู้เรียนนำไปฝึกฝนต่อไป

1.2.16 การสอนและการเรียน ควรเน้นที่สติปัญญา ความสามารถ และกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาการของทักษะความคิด และความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหา หลักสูตรกับชีวิตจริง มีลักษณะพลวัต

1.2.17 ความก้าวหน้าทางวิชาการ ควรนำการปฏิบัติอิงวิจัย และเป็นปัจจุบัน มาผสมกับองค์ประกอบทางจิตวิทยาและด้านความคิด ด้านความแตกต่าง และความต้องการของแต่ละบุคคล

1.2.18 การเรียนรู้เป็นเรื่องของดุลยพินิจของบุคคลที่จะรับรู้ เข้าใจตนเอง และโลกภายนอก ซึ่งมีการปรับเปลี่ยน ขยาย เจาะลึก และต่อยอด

1.2.19 การสอนที่ประสบผลสำเร็จ คือ การตระเตรียมผู้เรียนเพื่อมีชีวิต ที่มีประสิทธิภาพตลอดช่วงชีวิต ดังนั้น การประเมินจึงเน้นเพียงให้การเรียนการสอนมีการถ่ายโยง การเรียนรู้ไปสู่วิชาชีวนอกห้องเรียน เข้าสู่ชีวิตประจำวัน

1.3 การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องอาศัยหลักการประเมินที่ดี ซึ่งประกอบด้วยหลักการใหม่ ดังนี้

1.3.1 ต้องการความคิดที่ชัดเจนและการสื่อสารที่เข้าใจ

1.3.2 ต้องเป็นการประเมินในระดับชั้นเรียน

1.3.3 ผู้ใช้ผลการประเมินที่สำคัญที่สุด คือ ผู้เรียน

1.3.4 จุดหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน และเหมาะสม เป็นสิ่งสำคัญ

ในการประเมิน

1.3.5 การประเมินเป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง

1.3.6 ต้องเข้าใจความรู้สึกส่วนบุคคล

1.3.7 การประเมินต้องมีคุณภาพ

2. การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความหมายครอบคลุมตามลักษณะ ดังนี้

- 2.1 มุ่งรวบรวมสารสนเทศของพัฒนาการและการเรียน
- 2.2 มุ่งเน้นพัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างเด่นชัด
- 2.3 ให้ความสำคัญกับจุดเด่นของผู้เรียน
- 2.4 เน้นผลจากการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 2.5 เน้นสถานการณ์ที่สอดคล้องกับชีวิตจริง
- 2.6 อาศัยการปฏิบัติ
- 2.7 สอดคล้องกลมกลืนกับการเรียนการสอน
- 2.8 เน้นการเรียนรู้อย่างมีจุดหมาย
- 2.9 ดำเนินควบคู่ไปกับทุกสภาพแวดล้อม
- 2.10 สามารถให้ภาพ เรื่องการการเรียนรู้ และความสามารถของผู้เรียน

ทั่ว ๆ ไปและกว้างขวาง

2.11 อาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ปกครอง ครู และนักเรียน รวมทั้งบุคคลในวิชาชีพอื่น ๆ ตามความจำเป็น

ดังนั้น การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงไม่เป็นรูปแบบมาตรฐานเดียวกันทุกคน แต่จะมีรูปแบบที่เอื้อและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกและแสดงความรู้ความสามารถ ความรู้สึกที่ผู้เรียนมีและประพฤติปฏิบัติได้อย่างแท้จริง การปรับเปลี่ยนเพิ่มเติมเทคนิค วิธีการประเมินให้หลากหลายสอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาสาระ กระบวนการ เรียนรู้ และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นส่วนประกอบที่กลมกลืนกับหลักสูตร หรือเป็นหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ เพราะเกิดขึ้นสม่ำเสมอ ตลอดหลักสูตร และ การทำกิจกรรมการเรียนรู้ประจำวัน โดยครูผู้สอนจะต้องดำเนินกิจกรรมการประเมินด้วยรูปแบบกัลยาณมิตร มีจิตใจช่วยเหลือเกื้อกูล ค้นหาความเก่ง ความดี ส่งเสริมให้มีความสุข มากกว่า การจับผิดเพื่อลงโทษ การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นการประเมินทางเลือกใหม่ หรือ การประเมินสภาพจริง ซึ่งมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ประเมินในสิ่งที่ผู้เรียน รู้และสามารถทำได้
2. เน้นวัตถุประสงค์ที่มีความหมายโดยตรงมากกว่าทางอ้อม
3. ลักษณะของ งาน/กิจกรรม ควรมึระดับความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนรู้ว่ามันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน
4. ใช้งาน/กิจกรรม ที่ส่งเสริมความคิดกว้างขวางมากกว่าคำตอบถูกเพียงคำตอบเดียว และควรเป็นงานที่ทำเป็นกลุ่ม ซึ่งใช้เวลานานพอสมควรในการทำงานให้เสร็จ เครื่องมือหรือเทคนิค จึงต้องมีหลากหลายชนิด เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การพูดคุย การซักถาม การวิเคราะห์เชิงบรรยายลักษณะของการปฏิบัติและผลงานของผู้เรียน

การอ่านบันทึกของผู้เรียน การแสดงความคิดเห็นต่องาน รวมถึงข้อทดสอบชนิดครูสร้าง ทั้งแบบเลือกตอบ และเขียนบรรยายตอบ

การประเมินที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลักษณะดังนี้

1. มีเป้าหมายการประเมิน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการจัดกิจกรรม การเรียน ให้ตอบสนองความถนัดและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ได้คะแนนถูกต้องแม่นยำ

2. มีจุดเน้นเพื่อทดสอบคุณลักษณะร่วมกันของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อประเมิน ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการนำไปใช้ในชีวิตจริงนอกโรงเรียน เน้นคุณลักษณะที่แปรเปลี่ยนไป ตาม เวลา

3. บทบาทของผู้ประเมิน คือ ครูผู้สอน เป็นทั้งผู้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้แปลผล และผู้ใช้ผลการประเมิน

4. ความถี่ในการประเมินและการให้คะแนนของการประเมินในระดับชั้นเรียน ทำการประเมินอย่างต่อเนื่อง ให้คะแนนแบบปรนัยและมีการลดหย่อนจุดตัดสินแบบอัตโนมัติ เน้นการให้คะแนนโดยบุคคลมากกว่าใช้เครื่องตรวจความสามารถ ให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบน้อยมาก ใช้วิธีการหลากหลาย

5. การบริหารการประเมิน อาจจะไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สำหรับทุกคน ในห้องเรียนเดียวกัน โดยทั่วไปเป็นการประเมินแบบไม่จำกัดเวลา หรือ เป็นแบบระดมความคิด

6. ผลของการประเมินออกมาในรูปของคะแนนประกอบคำบรรยาย ใช้การตัดสินสัมภาพของคะแนนและผลการประเมินส่งผลย้อนกลับทันที

7. คุณภาพของการประเมิน หมายถึง การส่งผลในทางส่งเสริมต่อการเรียนรู้ ของผู้เรียน และ นิยามโดยครูผู้สอนแต่ละคน

3. วิธีการประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ ข้อมูลสารสนเทศที่ตรงตามความต้องการ และเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการ จัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

3.1 การตัดสินใจก่อนเริ่มต้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องประเมินจาก

3.1.1 การทบทวนศึกษาหลักสูตร แผนการสอน ตำรา หนังสือ ที่เกี่ยวข้องของบทเรียนที่ประเมินผลที่ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ได้

3.1.2 การสังเกต จดบันทึกผู้เรียนในระหว่างชั้นเรียน พุดคุยกับ ครูคนอื่น ที่เคยสอนผู้เรียนมาก่อน คะแนนผลการทดสอบต่าง ๆ เกรดของผู้เรียน ข้อมูล ภูมิหลังของครอบครัวผู้เรียน

3.1.3 การสังเกต แรงจูงใจ ความสนใจ ความเชื่อ และประสบการณ์ เกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสอน การสังเกตท่าที ความรู้สึกของผู้เรียนต่อหัวข้อการเรียนรู้ ผลการสอบ ก่อนเรียน ผลการประเมินเดิมของครูผู้สอน

3.1.4 การสำรวจทบทวนกิจกรรมชนิดต่างๆที่ครูใช้มาก่อน ว่าสามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนได้ดีหรือไม่ วิเคราะห์ลำดับขั้นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ สำรวจทบทวนผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ที่ได้ทำกิจกรรมดังกล่าว

3.1.5 สำรวจทบทวนเป้าหมายการศึกษาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ศึกษา ทบทวนคำถามที่ผู้เรียนควรสามารถตอบได้ ศึกษาทบทวนทักษะการคิดและการปฏิบัติที่ผู้เรียน ควรสามารถปฏิบัติได้หลังเกิดการเรียนรู้แล้ว

3.1.6 สังเกต ผู้เรียนตามความต้องการเรียนรู้พิเศษและความต้องการทางสังคม การสังเกตและจดจำพฤติกรรมผู้เรียนในช่วงกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผ่านมา สารสนเทศเกี่ยวกับการจัดห้องเรียนที่ได้ผลดีที่สุดในอดีตที่ผ่านมา เพื่อผู้เรียนได้เรียนรู้จุดหมายคล้าย ๆ กัน

3.2 การตัดสินใจในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องประเมินจาก

3.2.1 การสังเกตผู้เรียนในช่วงทำกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนตอบคำถามของครูหรือไม่ สังเกตปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน

3.2.2 การวินิจฉัยลักษณะและความผิดพลาดของผู้เรียน หรือความคิดที่ผิดพลาดที่ผู้เรียนใช้ คิดค้นหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีอื่นๆ ระบุผู้เรียนคนที่ไม่ร่วมมือในการทำกิจกรรมการเรียนรู้หรือแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

3.2.3 การสังเกตประสบการณ์ในอดีตเกี่ยวกับปริมาณและชนิดของการประเมินผู้เรียนที่มีความต้องการแตกต่างกัน สารสนเทศเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ตามการปฏิบัติตามจุดหมายการเรียนรู้ การทำการบ้านและผลสอบย่อย และการสัมภาษณ์ผู้เรียน

3.2.4 การสังเกตและตรวจตอบผลงานที่ทำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว สอบถามความเข้าใจของผู้เรียน การบ้านของผู้เรียน ผลการทดสอบและสอบย่อย ๆ

3.3 การตัดสินใจหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีการประเมินจาก

3.3.1 การใช้แบบทดสอบในชั้นเรียน ผลงานของโครงการระยะยาว การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้เรียน ผลการทดสอบด้วยข้อทดสอบที่ครูสร้างขึ้น

3.3.2 การสังเกตการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนของผู้เรียนแต่ละคน ศึกษา ทบทวนผลการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน ด้วยผลสัมฤทธิ์และด้านความถนัด ศึกษา ทบทวนสารสนเทศเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของครอบครัว

3.3.3 การดูผลจากกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน สอบย่อย การทดสอบ โครงการในชั้นเรียน รายงานผลการทดลองในห้องปฏิบัติการ การสังเกตเกี่ยวกับระดับผลสัมฤทธิ์ตามจุดหมายการเรียนรู้ที่ต้องการประเมิน ความรู้ที่เป็นผลเกิดขึ้นในช่วงระยะสั้น หรือช่วงระยะยาว

3.3.4 การสรุปผลการปฏิบัติในชั้นเรียนตามจุดหมายการเรียนรู้ที่สำคัญ สรุปผลการตอบข้อคำถามที่สำคัญที่คัดเลือกจากแบบทดสอบมาตรฐาน สรุปผลจากระดับความชอบกิจกรรมและเนื้อหาในบทเรียน

3.3.5 การสรุปความสนใจของผู้เรียนและปฏิภิกิริยาต่อกิจกรรมและเนื้อหาการเรียนรู้ สรุปผลสัมฤทธิ์ในชั้นเรียนจากแบบทดสอบในชั้นเรียนตามหลักสูตร และสรุปผลการตอบในชั้นเรียน จากเนื้อหาที่คัดเลือกจากแบบทดสอบมาตรฐานอื่น ๆ

นอกจากนี้ ยังสรุปได้ว่า การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะต้องใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่

1. วิธีประเมินด้วยการสื่อสารส่วนบุคคล เป็นวิธีการที่จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศของผู้เรียน เป็นรายบุคคลและเป็นกลุ่ม ซึ่งแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

- 1.1 การถามตอบในชั้นเรียน
- 1.2 การพบปะพูดคุยกับผู้เรียน
- 1.3 การพูดคุยกับคนอื่น
- 1.4 การอภิปรายในชั้นเรียน
- 1.5 การสอบปากเปล่า
- 1.6 การอ่านบันทึกเหตุการณ์ของผู้เรียน
- 1.7 การตรวจแบบฝึกหัดและการบ้านประจำวัน

2. วิธีการประเมินจากการปฏิบัติ เป็นวิธีการที่ครูมอบหมายงาน หรือกิจกรรมให้ผู้เรียนทำ เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด กิจกรรมที่มอบหมายให้ทำ ได้แก่

- 2.1 งานหรือกิจกรรมที่มอบหมาย
- 2.2 งานหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ
- 2.3 การให้ผู้เรียนแสดงเป็นการแสดงหรือปฏิบัติตามคำสั่ง
- 2.4 โครงการระยะยาว ซึ่งแบ่งเป็นโครงการรายบุคคล โครงการกลุ่มและโครงการผสมระหว่างกลุ่มและรายบุคคล
- 2.5 การทดลอง หรือ ศึกษาค้นคว้า
- 2.6 การนำเสนอปากเปล่าและการพูดแสดงบทบาท

ในการประเมินด้วยวิธีนี้ จะต้องใช้แบบประเมิน ได้แก่ แบบสังเกตอย่างเป็นระบบ และการจัดบันทึกเหตุการณ์ แบบตรวจสอบรายการ แบบประเมินค่า หรือมาตรฐานประเมินค่า

3. วิธีการประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolios) เป็นการประเมินจากการเก็บรวบรวมผลงานของผู้เรียนที่ผ่านการคัดเลือกโดยตัวผู้เรียนเอง หรือภายใต้คำแนะนำของครูอย่างมีระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นสารสนเทศที่แสดงถึงความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของผู้เรียน

4. วิธีการประเมินด้วยข้อสอบที่ครูสร้างขึ้น เป็นการประเมินที่ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นประเมินทางด้านเนื้อหาวิชา ซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่ ข้อสอบอัตนัย ข้อสอบแบบเลือกตอบ ข้อสอบแบบจับคู่ ข้อสอบแบบถูกผิด ข้อสอบแบบเติมคำ เป็นต้น

จิราภรณ์ ศิริทวี (2545 : 1-30) ได้ศึกษาวิธีการประเมินผู้เรียน : ประสพการณ์จากการปฏิบัติ ผลการวิจัยพบว่า

การวัดและการประเมินผลทางการศึกษา เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเสาะหากระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ การประเมินมีความเที่ยงตรง สามารถสะท้อนภาพความสำเร็จของผู้ถูกประเมินมากที่สุด การประเมินมีความจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษามาก เพราะการประเมินนำไปสู่การพัฒนา ถ้าไม่มีการประเมินก็จะไม่ทราบว่าต้องปรับปรุงอะไร สำหรับการประเมินผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงวัยเด็ก เพราะนักเรียนแต่ละระดับอายุ มักจะชอบ การประเมินที่แตกต่างกัน

การนำผลการประเมินให้นักเรียนได้รับทราบในเชิงบวก คือ พูดถึงสิ่งที่คุณเรียนทำได้ มากกว่าที่ทำได้ไม่ ได้ จะทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจและมีความรู้สึกอยากทำให้ดียิ่งขึ้น จากประสบการณ์ตรง พบว่า นักเรียนรอให้ครูแจกงานคืนเพื่อจะได้อ่านความเห็นที่ครูเขียนลงบนผลงาน ดังนั้น ถ้าครูเขียนเชิงบวก ความรู้สึกที่อยากจะทำให้ดียิ่งขึ้นจะมีมากกว่า การเขียนคำหยาบ หรือกาบาทอันใด ๆ ซึ่งจะให้นักเรียนรู้สึกว่าตนเอง ได้ทำความผิดอย่างร้ายแรง

ครูยุคใหม่ต้องทำให้การประเมินเป็นเนื้อเดียวกับการสอน ครูที่จะสามารถประเมินตามสภาพจริงได้ก็คือ ครูที่รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล วิธีการประเมินที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่ง คือ การสังเกตพฤติกรรมและการให้นักเรียนเขียนแสดงความรู้สึกอย่างอิสระในโอกาสต่าง ๆ

การประเมินจะมีความเที่ยงตรงมากขึ้น ถ้าผู้ประเมินรู้จักบุคคลที่จะถูกประเมินจริง ๆ หลายครั้ง เราพบว่า สิ่งที่เราเห็นด้วยตา อาจจะไม่ใช้ความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ดังนั้นอย่าด่วนสรุป เมื่อเห็นนักเรียนทำงานเพียงให้เสร็จ ๆ ไปโดยไม่ใส่ใจกับคุณภาพ ถ้าครูรู้จักเด็กเป็นรายบุคคล ครูจะเห็นความผิดปกติและจะได้ถือโอกาสพูดคุยหาสาเหตุความผิดปกตินั้นได้

ในห้องเรียนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ครูผู้สอนจะถามผู้เรียนเป็นระยะ ๆ ถึงแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งการประเมินผลการเรียนที่ให้นักเรียนเกิดกำลังใจมากกว่า รู้สึกว่าเป็นความผิดรุนแรงที่ไม่สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ครูตั้งเอาไว้ ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละหน่วย ครูควรวางรูปแบบการดำเนินการจัดกิจกรรมที่เริ่มจากการสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในเรื่องที่เรียน โดยให้นักเรียนเขียนความคาดหวังที่มีต่อเรื่องที่เรียนอย่างอิสระ แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อประเมินคุณภาพการคิดการเขียนของนักเรียน

ครูตรวจความคาดหวังที่นักเรียนมีต่อเรื่องที่เรียนเชิงคุณภาพ แล้วบอกความรู้สึกของครูที่มีต่อผลงาน ทั้งในเรื่องทักษะการสื่อสารความคิด จินตนาการ ฯลฯ เพื่อให้นักเรียนรับทราบระดับความสามารถ แล้วให้นักเรียนเก็บรวบรวมผลงานไว้ในแฟ้มสะสมงาน การเก็บผลงานที่มีการเรียงลำดับก่อนหลัง จะทำให้ผู้ที่มาศึกษาผลงานเห็นพัฒนาการในทุก ๆ ด้านของนักเรียนอย่างแท้จริง

เมื่อจบการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามที่วางแผนไว้แล้ว อาจจะมีการวัดผลการเรียนด้วยข้อสอบหรือวิธีหนึ่งวิธีใด ที่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียนในเรื่องนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม ก่อนขึ้นเรื่องใหม่ ครูควรให้นักเรียนเขียนสรุปสาระที่นักเรียนได้รับจากการเรียนในเรื่องนั้น ๆ เพราะการเรียนที่มีความหมายเท่านั้นที่จะติดอยู่กับนักเรียนตลอดไป ถ้าพบว่านักเรียนยังไม่ได้สาระที่พึงได้ ครูจะได้ใช้โอกาสนี้เพิ่มเติมข้อมูลก่อนจะขึ้นเรื่องใหม่

การประเมินที่สามารถสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน ไม่ได้เกิดขึ้นเองอย่างอัตโนมัติ ครูต้องจัดสถานการณ์ที่นักเรียนต้องแสดงนิสัยและความรู้สึกที่แท้จริงออกมา เมื่อถึงจุดนั้นเท่ากับว่า นักเรียนเปิดช่องทางให้ครูได้สังเกตเห็นเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

การประเมินด้านคุณธรรม เป็นเรื่องยาก ถ้าต้องการให้คุณธรรมนั้นเกิดขึ้นได้จริง และ คงอยู่ในตัวนักเรียน การสอนคุณธรรม จริยธรรม ต้องสอนให้เป็นวิถีชีวิต ให้กลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกับการใช้ชีวิตของนักเรียน โดยการประเมินเพื่อให้ได้ผลตามสภาพที่แท้จริง จะต้องมีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การประเมินตนเองของนักเรียนเอง การประเมินโดยเพื่อน การประเมินโดยครู การประเมินโดยผู้ปกครอง เป็นต้น ซึ่งการประเมินที่หลากหลายนี้ นักเรียนจะได้มีโอกาสเป็นทั้งผู้ประเมินและผู้ถูกประเมิน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

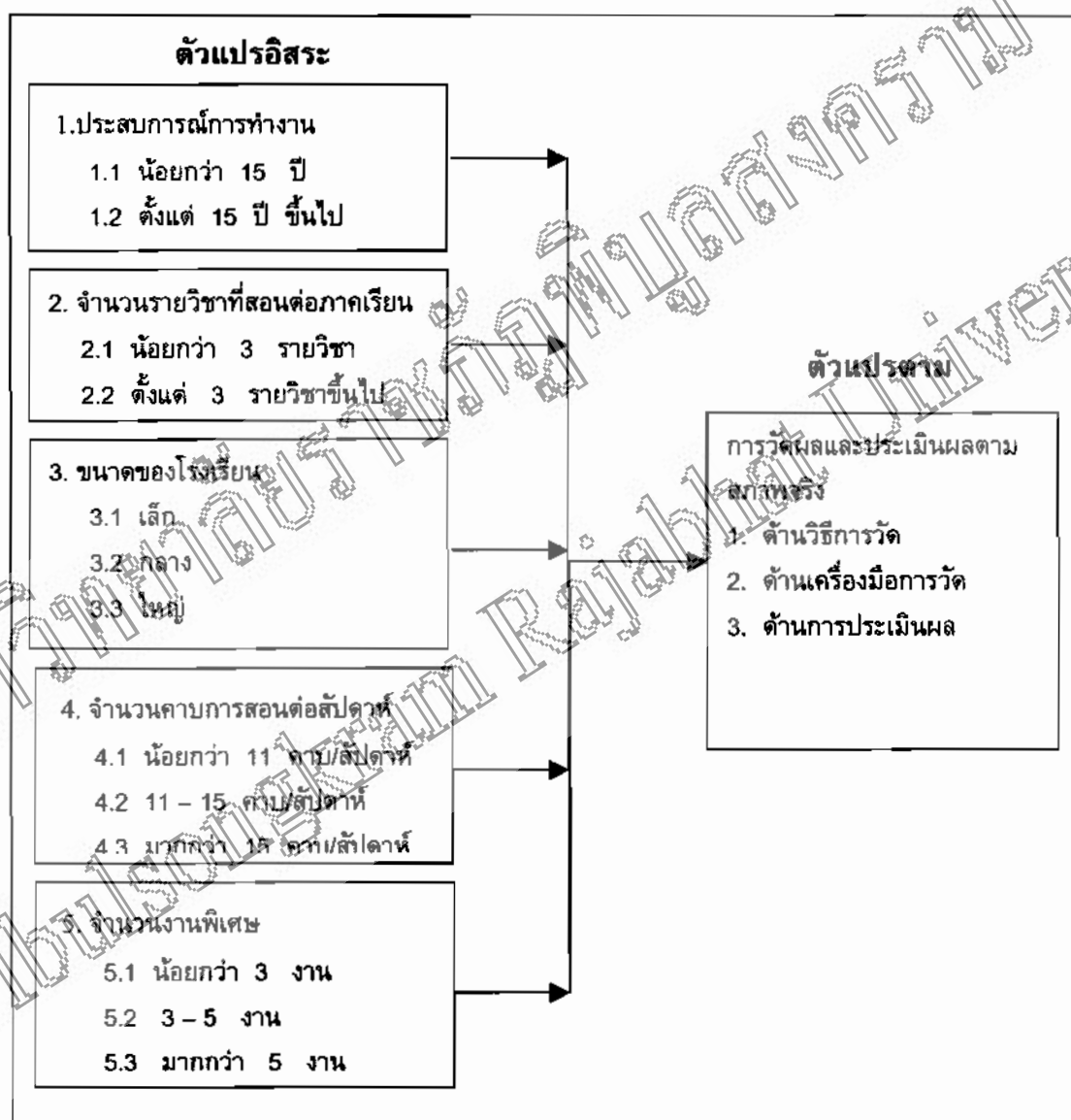
จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยเกิดแนวความคิดว่า การวัดผลและ ประเมินผลตามสภาพจริง จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาตามศักยภาพได้อย่างแท้จริง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ควบคู่ไปกับ กระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้อได้ตามความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

การวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงจะต้องใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายในการวัดและประเมิน เพื่อให้ได้ผลสอดคล้องกับสภาพจริงและชีวิตจริงมากที่สุด ด้วยเหตุผลดังกล่าว ครูผู้สอนจึงต้องมีความตั้งใจสูง ในความพยายามที่จะดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง

สิ่งสำคัญที่มีผลต่อความพยายามของครูผู้สอน คือ เวลาที่ต้องทุ่มเทให้กับ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตั้งแต่การเตรียมการ ระหว่างการเรียนการสอน และ

หลังการเรียนการสอน จะต้องมีย่างเพียงพอ นอกจากนี้ ยังรวมถึงทัศนคติของครูที่มีต่อการจัดกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีประสบการณ์การทำงานของครูผู้สอน เป็นตัวแปรที่สำคัญอีกด้วย

แต่ในสภาพปัจจุบัน ครูผู้สอนในทุกสถานศึกษา นอกจากจะปฏิบัติหน้าที่ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องปฏิบัติหน้าที่งานต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากการสอนอีกด้วย จึงน่าจะเป็นผลทำให้ครูมีความพยายามน้อยลง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริง ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัย ตามแผนภูมิดังนี้



แผนภูมิ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย